

Pravdivost a příčinnost u Aristotela

Aristotelés (Met. II, 1, 993b – Kříž. s. 67) říká, že „pravdu však neznáme bez znalosti příčiny“; a dále argumentuje (necháme teď stranou povahu této argumentace) a dospívá k tomu, že „pravdivé v nejvyšším stupni jest to, co jest příčinou, že jest pravdivé všechno, co jest pozdější. Proto pravdu v nejvyšším stupni obsahují nutně počátky toho, co je trvalé, věčné“ (dtto). Z tohoto místa je zřejmé především to, že tady nelze slovo ALÉTHEIA vykládat jen etymologicky jako „neskrytost“, neboť pak nám zmíněné formulace nedávají dost dobrý smysl. (Už sám termín ALÉTHESTATOS, uplatňovaný na skutečnosti mimo rámec výpovědí, je toho dokladem.) Zejména však nejsou tyto formulace kompatibilní s jinou koncepcí Aristotelovou, totiž že místem pravdy je výrok (věta, také soud). Má-li totiž pravdivost co dělat s příčinností, jde o kvalifikaci ontickou, nikoli ontologickou. Příčina není příčinou jen ve výroku, ale především a nejprve ve skutečnosti, tedy mimo výrok. Ještě je třeba se podívat, jak to zní v originálu, neboť překlad, že „pravdu v nejvyšším stupni obsahují ...“ zní velice podezřele a problematičtě. Tedy: ‚pravdivé v nejvyšším stupni jsou‘ – je tam vskutku EINAI. (Písek, 030810-1.)